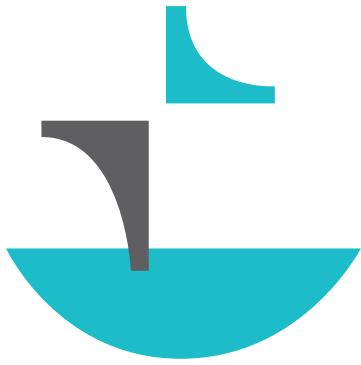




SCHAKEL-KONTAKT

UITGAVE VAN DE NEDERLANDSE KERK IN DUITSLAND

52^e JAARGANG • NR. 01 • 2026

www.nederlandse-kerk.de



WELKOM CONTACT

COLUMN

Januari: zondag van de Doop
van de Heer

MEDITATIE

Oud & nieuw

02 UIT HET LIEDBOEK

02 Herfst

TAIZÉ

03 Levende oecumenische
geloofsgemeenschap ervaren

04

06

**EBBINSCHKE LUSTIGE UND
ERNSTHAFTE KUDDELMUDDLS**
Spenden

07

WAAR & WANNEER

08

SCHAKELKIDS

Puzzels, raadsels, weetjes en kleurplaten
rond advent, kerstmis en driekoningen 12



Beste lezers, Schakel-Kontakt is altijd voor een tijdvak van drie maanden. Dat betekent dat er soms heel verschillende periodes en thema's in hetzelfde blad aan bod kunnen komen.

Voor in het eerste nummer van een nieuwe jaargang, zoals deze editie, is dat soms best een uitdaging, niet in de laatste plaats bij het schrijven van het redactioneel commentaar. Maar ook deze keer is het weer gelukt om er een mooi tijdschrift van te maken: herfst, winter, advent, kerst, oud & nieuw – alles heeft een plekje gevonden.

U leest een bijzondere liedmeditatie van ds. Jan Adriaanse over de herfst en ds. Klaas Touwen heeft ons met twee artikelen uit de brand geholpen (daar we wat kopij te weinig hadden om het hele blad te vullen): de meditatie over Oud & Nieuw en een mooie tekst over de zondag van de Doop van de Heer in januari.

Uit München kwam van Adele en Annina een uitgebreid verslag van hun ervaring in Tai-zé – veel dank daarvoor, het is altijd fijn en wordt zeer gewaardeerd als lezers zelf in de pen klimmen!

Ook hadden we nog een Kuddelmuddel van Willemina Ebbink paraat, die mooi past bij ons kerk-zijn: alle beetjes helpen...

Ook de kernen hebben zich niet onbetuigd gelaten. Hoewel we helaas binnenkort afscheid moeten nemen van weer een al lang bestaande kerngemeente (Hamburg), zijn er gelukkig daarnaast ook verheugende mededelingen uit de overblijvende kernen en zijn er veel samenkomsten de komende tijd.

Ik sluit af met een praktische mededeling voor de nog komende nummers van Schakel-Kontakt. U las het hierboven al: het is helaas realiteit, dat de hoeveelheid kopij voor de Schakel met de ontwikkelingen in het kerk-zijn terugloopt. Dit is het gevolg van het verdwijnen van kernen en minder predikantscapaciteit. Als redactie denken wij

daarom momenteel na over de beste manier om ook voor de komende tijd het kerkblad zo vorm te geven, dat er genoeg te lezen en te melden valt. Praktisch betekent dit dat we naar een ander formaat gaan en diensengevolge zal ook de vormgeving aangepast worden. Waarschijnlijk zal dit in het volgende Schakel-nummer voor het eerst zichtbaar zijn. Bij deze bent u dus vast voorbereid. Hoewel vanouds de meeste kopij door de predikanten aangeleverd wordt, hoop ik dat er onder u lezers zijn die bij het zien van het bovenstaande geïnspireerd worden om zelf iets voor Schakel te schrijven. Dat wordt altijd zeer gewaardeerd, u bent van harte uitgenodigd! Inleverdatum en mailadres vindt u hieronder in het colofon.



Tot slot wens ik u namens de redactie een mooie advents- en kersttijd toe en een gelukkig en vreugdevol nieuw jaar. Veel leesplezier, graag tot de Schakel!

*Hartelijke groet,
Marjolein Kranse*



**NEDERLANDSE KERK
IN DUITSLAND NKID**

ALGEMENE KERKENRAAD

Voorzitter: Rob Maris, Peter-Schlack-Straße 17, 52372 Kreuzau
Tel.: 02422 1842600, E-mail: voorzitter@nederlandse-kerk.de

Assessor: Ds. Klaas Touwen
Zwaluwlaan 16, 6713 BE Ede, Tel.: +31 6 429 569 12
E-mail: touwen@nederlandse-kerk.de

Scriba: Jeanine Daller, Tel.: 0152 523 434 54
E-mail: scriba@nederlandse-kerk.de

Voorzitter Verein en CvK: Rob Maris
Peter-Schlack-Straße 17, 52372 Kreuzau
Tel.: 02422 1842600, E-mail: cvkvoorzitter@nederlandse-kerk.de

1^e Penningmeester: 1e Penningmeester: Hendrik Schreuder
Döringstr. 5, 10245 Berlin, E-mail: penningmeester@nederlandse-kerk.de

2^e Penningmeester: Barend Bosschieter
E-mail: secretarisCvK@nederlandse-kerk.de

www.nederlandse-kerk.de

BANKREKENING

Bank für Kirche und Diakonie Duisburg
BIC: GENODED 1 DKD, IBAN: DE65 3506 0190 1012 0200 11
t.n.v. Nederlandse Kerk in Duitsland

KERKELIJK BUREAU

Annie Wagenaar, Lienen 1, 26931 Elsfleth
Tel.: 04404 960296, E-mail: bureau@nederlandse-kerk.de

COLOFON

Schakel-Kontakt • 52^e jaargang • nr. 01 • 2026
Uitgever: Kerkenraad van de Nederlandse Kerk in Duitsland
Redactie: Marjolein Kranse, Jan Adriaanse (v.i.S.d.P.)
Uitgeverij: DIGNUS.DE Medien • www.dignus.de
uitgave € 5,00 • abonnement € 20,00 / jaar

Kopij voor Schakel-Kontakt tot en met 17 januari 2026
inleveren bij Marjolein Kranse, schakel-kontakt@nederlandse-kerk.de

JANUARI: ZONDAG VAN DE DOOP VAN DE HEER

Van Johann Sebastian Bach kennen we zijn prachtige orgelbewerking van 'Christ unser Herr zum Jordan kam' (BWV 648). Het is gezang 522 uit het Liedboek: 'Toen Jezus bij het water kwam' en het wordt gezongen in januari op de zondag van de Doop van de Heer. Dat water van de Jordaan is natuurlijk gewoon water en niet eens glashelder. Maar toen Jezus erin onderging, heeft Hij dat water geheiligd. De oude draak die daar huist, is overwonnen en de Leviatan, dat voorwereldlijk monster, getemd. Dat is natuurlijk Bijbelse beeldspraak, maar u

begrijpt wel wat ik bedoel: oergevaar, oude angsten. In vroeger tijden meende men dat door Jezus' doop het water van de Jordaan nu kracht bezit, geneeskrachtig is, goed is tegen allerlei kwalen. Dus werd 'Jordaan' de naam van allerlei smeersels bij de drogist, nog steeds is Jordan een tandpastamerk.

Toen Jezus naar de Jordaan kwam om gedoopt te worden, wilde Johannes hem tegenhouden, hij vond het niet gepast dat ook Jezus de doop zou ondergaan. Johannes wilde Jezus liever zuiver houden, een kind van de hemel, een godenzoon, een maagdelijk witte bladzijde in Gods grote mensenboek. Maar Jezus zei: 'Toch moet je het doen, want zo dienen wij de gerechtigheid geheel en al tot vervulling te brengen.'

Jezus heeft die veronderstelde blanke lege bladzijde vol laten schrijven met alle verhalen en de vlekken, de schandvlekken van heel het menselijk bestaan. Op zijn bladzijde staan nu de probeersels en de doorhalingen van jouw levensverhaal. En niet alleen het verhaal zoals je dat graag vertelt, wel duizend keer, zo is het gegaan, maar ook daar waar je met horten en stoten niet weet hoe je het zeggen moet. Je begint te stotteren, er zijn geen woorden voor, onuitsprekelijk wat je hebt meegeemaakt, je krijgt het niet kloppend: de hiaten, de bladzijden die je mist.

Dat verhaal heeft Hij tot het zijne gemaakt. Want niet ergens op een onbeschreven blad maar hier en nu moet de gerechtigheid worden vervuld. Niet in de witte marge van een hemelse boekhouding maar door een mens te zijn op aarde wordt de gerechtigheid openbaar. Jezus heeft zich laten dopen met geen andere doop dan de doop die al die anderen ook ondergingen: tot bekering, onder belijdenis van hun zonden. In Hem ben ook jij gedoopt.

Zie, Jezus, de druipende dopeling, rijst op uit het water en dat water weerspiegelt dat de hemelen

zich openen. Het ontoegankelijk licht van de Eeuwige gutst over deze dopeling heen en de Geest komt aanvliegen als een duif die zich op hem neer geeft. En er klinkt een stem uit de hemel: 'Dit is mijn geliefde Zoon, in Hem vind ik vreugde.'

De doop is een feest van de Drievuldigheid Gods.

De zoon rijst op uit het water, al fladderend komt de Geest daar aangesnel en God de Vader zelf beduidt wat dit alles betekenen mag. Hij preekt dat het een lieve lust is: 'Mijn zoon, mijn vreugde.' De hemel scheurt open, het koninkrijk van God wordt openbaar.



En die duif, wie heeft dat beestje gezien? Zij komt van ver, haar hartje bonst. Er staat geschreven: 'Zodra Jezus gedoopt was en uit het water omhoogkwam – zijn verrijzenis – opende de hemel zich voor Hem en Hij zag hoe de Geest van God als een duif op Hem neerdaalde.'

De hemel staat wijd open, maar volgens het evangelie was Jezus de enige die het zag. 'Er hat 'nen Vogel', zeggen de Duitsers van iemand die Goddank niet helemaal is aangepast, afwijkend. En wij, wij hebben het klapwieken van die vogel gehoord. Erg tam is zij niet, maar dat moet ook niet. Zij is ooit bij Eén op de schouder gaan zitten. En die Eén is één van ons.

De doop van Christus, Lissabon, 1700-1730, Museu Nacional do Azulejo



Ds. Klaas Touwen

Albrecht Dürer (1471–1528)



OUD & NIEUW

Als kind geneerde ik me een beetje voor de laatste strofe van 'Er is een Kindeke geboren op d'aard'. Daar staat: 't Kwam op de aarde voor ons allegaer, en 't wenst ons allen een zalig nieuwjaar'. Ik kreeg dat niet goed bij elkaar gedacht: de geboorte van het heilig Kind en de champagne, het vuurwerk en de oliebollen van Oud en Nieuw. Een botsing van sacraal en profaan.

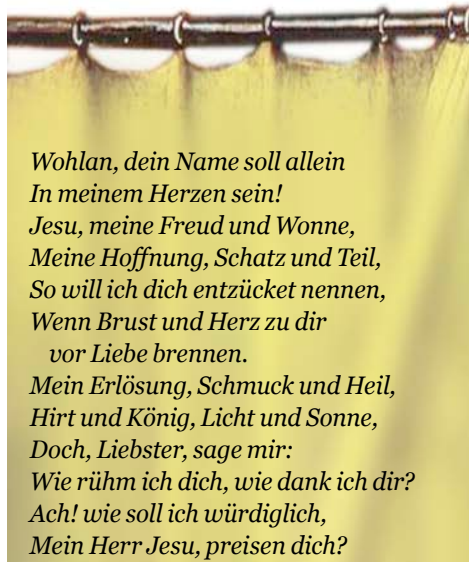
Pas later begreep ik dat Nieuwjaarsdag wel degelijk een christelijke feestdag is. Zo wordt die dag ook in de Protestantse Kerk in Nederland gevierd, als de dag van Jezus' besnijdenis en naamgeving. Want het kind is met Kerst al wel bezongen: 'O Vredevorst, gij kunt gebieden' en 'Ja, ik zag een kindje, huilend van de kou', maar het heeft nog steeds geen naam! Die naam kreeg het pas op de achtste dag, toen het besneden werd.

Het evangelie van Nieuwjaarsdag is Lucas 2,21: 'Toen er acht dagen verstreken waren en Hij besneden zou worden, kreeg Hij de naam Jezus, die de engel had genoemd nog voordat Hij in de schoot van zijn moeder was ontvangen.'

Dus vieren we op achtste Kerstdag dat er weer een nieuw jaar is aangebroken waarop de naam van Jezus over de aarde klinkt. We spreken van een nieuw Anno Domini, een jaar des Heren. Dat is van een typisch kerkelijke kalender: Nieuwjaar op achtste Kerstdag, 1 januari. Want er zijn ook andere jaartellingen mogelijk. Het is u vast wel eens opgevallen dat september de zevende betekent; oktober, de achtste; november de negende; december de tiende, maar in werkelijkheid zijn het de negende tot en met de twaalfde maand. Als december de tiende maand is, moet je doortellen tot en met februari om het jaar rond te krijgen en is het dus pas op 1 maart nieuwjaarsdag. Dat klopt ook wel, zo tellen we nog steeds met soms aan het eind van het jaar een schrikkelidag. Oude boerenkalenders houden deze tred aan.

De Kerk daarentegen hield de achtste Kerstdag aan als Nieuwjaarsdag: dat wij Jezus' naam ook over dit jaar uitroepen, de naam die heil, redding, verlossing, bevrijding in zich bergt. De naam 'Jezus', 'Jozua' in het Hebreeuws, betekent: 'de Ene redt'.

Het hele vierde deel van het Weihnachtsoratorium van Johann Sebastian Bach is voor Nieuwjaarsdag bedoeld. Bijvoorbeeld dit recitatief met koraal:



*Wohlan, dein Name soll allein
In meinem Herzen sein!
Jesu, meine Freud und Wonne,
Meine Hoffnung, Schatz und Teil,
So will ich dich entzücken nennen,
Wenn Brust und Herz zu dir
vor Liebe brennen.
Mein Erlösung, Schmuck und Heil,
Hirt und König, Licht und Sonne,
Doch, Liebster, sage mir:
Wie rühm ich dich, wie dank ich dir?
Ach! wie soll ich würdiglich,
Mein Herr Jesu, preisen dich?*

*Komaan, alleen uw naam
moet in mijn hart zijn!
Jezus, mijn vreugde en mijn zaligheid,
mijn hoop, mijn schat en mijn deel,
Zo wil ik u noemen in mijn verrukking
wanneer hart en ziel branden
van liefde voor u.
Mijn verlossing, sieraad en heil,
herder en koning, licht en zon,
Maar, liefste Jezus, zeg mij:
Hoe moet ik u roemen,
hoe moet ik u danken?
ach, hoe moet ik u waardig prijzen,
mijn Heer Jezus?*

De Apostellezing van Nieuwjaarsdag is Handelingen 4,8-12: 'Petrus antwoordde, vervuld van de heilige Geest: 'Leiders van het volk en oudsten, nu wij vandaag worden verhoord naar aanleiding van een weldaad, bewezen aan een zieke, en nu ons wordt gevraagd hoe het komt dat hij is genezen, dient u allen en het hele volk van Israël te weten dat deze man hier gezond voor u staat dankzij de naam van Jezus Christus van Nazaret, die door u gekruisigd is, maar die door God uit de dood is opgewekt. Jezus is de steen die door u, de bouwlieden, is verworpen, maar die nu de hoeksteen geworden is. Door niemand anders kunnen wij worden gered, want zijn naam is de enige onder de hemel die de mens redding biedt.'

De Toralezing van Nieuwjaarsdag is Numeri 6,22-27. Het is de zogenaamde Aäronitische zegen. Met als slotvers: 'Wanneer zij mijn naam over het volk uitspreken...', ja, in die naam ligt zegen besloten. Dat geldt in het bijzonder voor de naam van Jezus. Op Nieuwjaarsdag zingt de Kerk: 'O Jezus, hoe vertrouwd en goed klinkt mij Uw naam in 't oor' (lied 512).

Het is een dag om zijn naam uit te roepen, af te kondigen, te proclameren, uit te vaardigen, zoals de rechten van de mens zijn geproclameerd. Of zoals het soms nodig is om artikel 1 van de grondwet te scanderen: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan'. Zo roepen wij Jezus' naam uit over dit nieuwe jaar.

En ook – intiemer – zijn naam aanroepen, wil zeggen: Hij laat zich bidden, Hij is benaderbaar, aanspreekbaar, toegankelijk. Wij kennen zijn naam. Wij bidden elkaar heil en zegen toe telkens als wij Hem aanroepen: 'Heer Jezus, ontferm U over ons'. Alles waar wij om bidden ligt al in zijn naam verborgen: redding, vrijheid, genade, vrede. Zijn naam is op ons gelegd, wij zijn de zijnen.

De antifoon van Nieuwjaarsdag is lied 467d: 'In de naam van Jezus zal elke knie zich buigen, elke tong belijden: Christus is Heer.'

Ds. Klaas Touwen



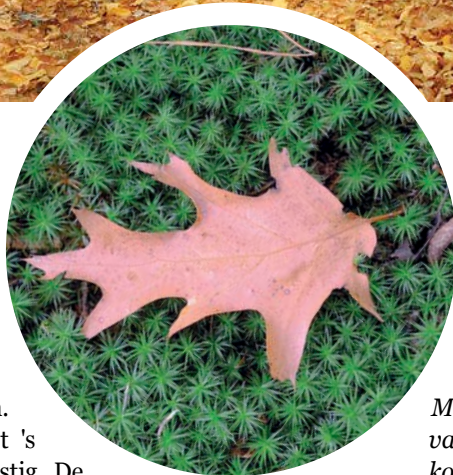
HERFST

Inmiddels is de de herfst-tijd aangebroken. Het licht wordt anders, de dagen korter en wanneer de zon er niet meer is voelt het direct onaangenaam kil aan. De afgelopen dagen was het 's morgens vaak behoorlijk mistig. De wegen en de fietspaden liggen vol met eikels die in grote hoeveelheden uit de bomen gevallen zijn. Om ons heen zijn er volop signalen van de herfst te zien.

De herfst is niet in alle opzichten een tijd waar iedereen naar uit ziet. Het herinnert ons eraan dat we het licht en de warmte van de zomer definitief achter ons hebben gelaten en dat de donkere tijd voor ons ligt. Het idee van de herfst heeft ook iets weemoedigs. Het heeft te maken met vergankelijkheid, met afscheid nemen en loslaten, met herinneringen aan wat was en wat voorbij is.

Ik ontdekte dat in ons Liedboek ook een afdeling met liederen voor de herfst te vinden is. Onder meer Lied 712:

*Het jaar neigt zich tot stille groet,
het rijpte een zomer lang tot z'n,
nu in de herfst houdt het zich in
en spreekt uit volheid: God is goed.*



In dat verband werd ik geraakt door het gedicht van Jaap Zijlstra wat op diezelfde pagina in het Liedboek te vinden is in de kleine rubriek 'Herfsttijd' (pag. 1195).

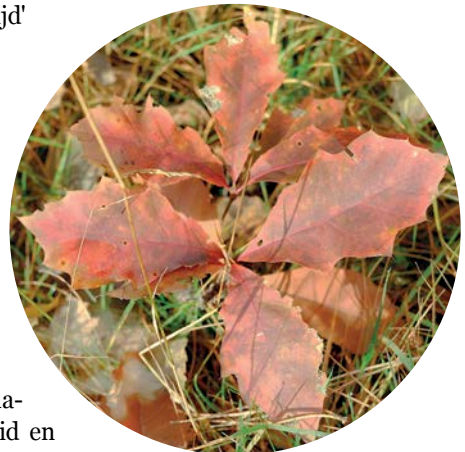
*Met elk blad dat valt,
valt meer licht op aarde,
komt meer uitzicht vrij.*

*Met elk blad dat valt,
staan wij scherper
getekend,
valt meer hemel ons bij.*

Het is opvallend dat de nadruk niet ligt op donkerheid en vergankelijkheid, maar op licht en uitzicht. Want met elk blad dat er valt op de grond, komt er meer ruimte voor het licht dat van boven naar beneden schijnt. Als de bladeren weg zijn komt er voor ons meer uitzicht naar boven.

Een positieve en hoopvolle duiding van de herfst! Het maakt dat we scherper in het licht komen te staan. Dichter bij God en uiteindelijk meer oog voor het licht van Christus.

Ds. Jan Adriaanse



LEVENDE OECUMENISCHE GELOOFGEMEENSCHAP ERVAREN

Mijn zus en ik zijn dit jaar voor het eerst met de Katholieke Hochschulgemeinde München naar Taizé gegaan. De reis viel precies in de week voor jongvolwassenen tussen 18 en 35 jaar (eind augustus), een ideale gelegenheid om je intensief met je eigen geloof bezig te houden en met leeftijdsgenoten in gesprek te gaan over spirituele vragen.

In het begin waren we eerlijk gezegd nogal sceptisch. Een week lang kamperen, met volslagen onbekenden, drie keer per dag bidden en 's ochtends alleen een broodje met thee, dat was zo'n beetje alles wat we vooraf over Taizé gehoord hadden. Echt aantrekkelijk klonk dat niet. Toch maakte de manier waarop anderen over deze plek spraken ons nieuwsgierig. Dus verzamelden we moed, stapten met een groep onbekenden in de bus en kwamen acht uur later aan in het kleine dorpje in de Franse Bourgogne.

Bij aankomst voelden we meteen: Taizé is een bijzondere plek. Rondom de kerk zijn overal kampeerplaatsen en terwijl mijn zus en ik onze tent opzetten, hoorden we verrassend veel Nederlanders. Tijdens het eerste ochtendgebed zaten we in de kerk, zongen de meditatieve Taizé-liederen – en toen ik om me heen keek, beseftte ik dat ik omringd was door ongeveer 1.000 jongvolwassenen die vanuit heel Europa en daarbuiten waren gekomen om samen te bidden, na te denken en op zoek te gaan naar God. Dat moment maakte diepe indruk op mij.

De week vloog voorbij – en was tegelijkertijd zo intens, dat elke dag bewust en betekenisvol aanvoelde. Het deed ontzettend goed om de dag te beginnen met stilte en gebed. Bijzonder indrukwekkend waren voor mij de avondgebeden vol met prachtige zang. Daarna waren de broeders van Taizé beschikbaar voor open gesprekken in oecumenische geest. 's Avonds verzamelde iedereen zich rond de lokale kiosk om met elkaar te praten, samen liedjes te zingen, begeleid door gitaren en te dansen.

Wat ons vooral verraste, was hoe snel je met anderen in gesprek raakt. De sfeer was open, vertrouwelijk en eerlijk – je voelde je meteen welkom. Een persoonlijk hoogtepunt voor mij waren de dagelijkse bijeenkomsten met mijn zogenoemde sharing group. Deze kleine groepen worden aan het begin van de week willekeurig samengesteld en bieden ruimte voor uitwisseling en diepgaande gesprekken. In mijn groep waren katholieken, protestanten en atheïsten. Het was heel waardevol om te merken dat andere jongvolwassenen met ver-

SPENDEN

Jede kleine Spende hilft, sprach die Mücke, und pinkelte in Vater Rheins Strömung hinein! Die Folge davon war, dass am Tag darauf der Rhein Hochwasser hatte, denn sämtliche Mücken taten das Gleiche und das Wasser stieg unaufhaltsam!

Letztendlich, in den Niederlanden angekommen, erreichte das Hochwasser die Tomatenzucht und der Wasserkreislauf sorgte dafür, dass all das Wasser in den Tomaten aufgenommen wurde, den Weg übers Land nach Deutschland nahm und zurückexportiert werden konnte.

So geht alles seinen natürlichen Weg und lieferte der Mücke den Beweis, dass auch kleine Spenden sehr wichtig sind!



Willemina Ebbink



gelijkbare vragen, twijfels en hoop rondlopen. Er werd naar elkaar geluisterd, men bemoedigde elkaar – soms vonden we antwoorden, soms alleen maar herkenning. En zelfs als niet elke vraag een antwoord kreeg, was het gedeelde geloof binnen de groep enorm verrijkend.

In München voel je je als jonge gelovige soms best alleen. In Taizé hebben we voor het eerst echt gevoeld wat het betekent om deel uit te maken van een wereldwijde geloofsgemeenschap. De week heeft ons geloof meer versterkt dan we ooit voor mogelijk hadden gehouden. De Heilige Geest werkt vaak stil en onopvallend – in Taizé was Hij voor ons voelbaarder dan ooit tevoren.

Adele (25 jaar) en Annina (26 jaar)



REGIO NOORD-OOST

**Predikant**

Met het vertrek van ds. Rens Dijkman hebben de kernen ieder voor zich een oplossing gezocht om de Nederlandstalige kerkdiensten voort te zetten.

KERN BALJE



T. Nolting-Bloemhof, Tel. 04745 7596,
E-mail: balje@nederlandse-kerk.de



Kerkdienst, St.-Marien-Kirche,
Bei der Kirche, Balje

14.12. 13.30 uur

15.03. 13.30 uur in Bevern

Aangezien we op dit moment nog niet weten hoe de kerkdiensten in Bevern zullen worden aangenomen, beslissen we op een later tijdstip waar de kerkdiensten zullen plaatsvinden.

Kerkdienst op 20 juli

Op 20 juli hebben wij weer samen een kerkdienst gevierd in de kerk in Balje. Het was een mooie zomerdag, maar ook erg heet en benauwd. Dus was de koele kerk erg welkom. Nadat we in de laatste twee kerkdiensten iets hadden gehoord over de liturgische kleuren paars en rood, was de kleur groen nu aan de beurt. Groen is van alle liturgische kleuren de kleur die het meest wordt gebruikt. Terwijl in de eerste helft van het kerkelijk jaar de kleuren vaak veranderen, blijft het na Trinitatis (= Drievuldigheidszondag, de zondag na Pinksteren – red.) meer dan 20 weken lang groen. Sommigen noemen deze lange periode geksherend de komkommertijd. Niet vanwege de kleur, maar omdat er in deze tijd niet veel bijzonders gebeurt. Zo worden er, met uitzondering van het oogstfeest, ook geen speciale feesten gevierd. Maar ondanks alle somberheid zijn de thematieken in de kerkdiensten zeer diepgaand. De kleur groen staat symbool voor opkomend zaad. Gods woord wil in ons groeien en zo ons en via ons ook anderen goede vruchten brengen.

Maar dat lukt helaas niet altijd. Soms maken we in het leven ook fouten en nemen we verkeerde beslissingen. Soms staan we daar en willen we de tijd terugdraaien. Dat kennen we waarschijnlijk allemaal. Een kwetsend woord, een verkeerde beslissing, nalatigheid... "Kon ik het maar ongedaan maken!" Dan beseffen dat dit niet mogelijk is, is pijnlijk. Aan de hand van Jezus' gelijkenis van de verloren zoon hebben we nagedacht over hoe we met zulke mislukte situaties kunnen omgaan. Ondanks alle schuld en alle mis-

lukkingen: God keert zich niet van ons af, maar strekt ons liefdevol zijn armen uit en helpt ons een nieuwe start te maken als we Hem daarom vragen. Het doet goed om deze boodschap te horen. Ze troost en geeft kracht om ook na misstappen vol vertrouwen verder te gaan op onze levensweg, omdat God ons aanneemt zoals we zijn en achter ons staat.

Heel blij waren we met het lied "Grote God, wij loven U". Een lied dat in het derde couplet vertelt over zijn vaderlijke armen en zijn eeuwige trouw aan ons mensen en zo verwijst naar het thema van Jezus' gelijkenis van de verloren zoon.

Na de kerkdienst waren we zoals altijd in de schuur om gezellig samen te zitten met koffie, thee en lekker gebak. Naast algemene gesprekken hebben we het ook gehad over de Buitendag op 7 september en de kerkdienst op 26 oktober in Bevern. We zijn erg benieuwd hoeveel mensen op 26 oktober om 13.30 uur naar de Heilig-Kreuz-kerk in Bevern zullen komen.

**Buitendag 2025**

Op 7 september hebben we samen met de kerngemeente Hamburg weer onze traditionele Buitendag gevierd. Net als vorig jaar hadden we weer echt geluk met het weer: zon, strakblauwe lucht en aangenaam warm, maar niet te heet. Wat wil je nog meer? Na een eerste rondje gezellig samenzijn met een kopje koffie, nodigden de klokken van de Baljer kerk ons uit voor de kerkdienst, die ook dit jaar weer door Fia en Dustin samen werd geleid. Het onderwerp van de kerkdienst was dankbaarheid. Er is zoveel goeds dat deze aarde ons geeft. Zoveel dat het leven rijk en mooi maakt. Veel gaat door onze handen, maar komt uiteindelijk van God, aan wie we ons hele bestaan te danken hebben. Samen hebben we nagedacht over waar we dankbaar voor zijn, hebben we onze dankbaarheid met elkaar gedeeld en voor God gebracht.

Na de dienst hebben we samen geluncht en bij prachtig weer veel goede gesprekken met elkaar gevoerd. De tijd vloog voorbij. En dat ook zonder gezamenlijke spelletjes. Eigenlijk was er een rondje sjoelen gepland. Maar in de loop van de middag realiseerden we ons dat een spel nu eerder storend dan verrijkend zou zijn. Zo kwam de Buitendag langzaam ten einde bij koffie en cake. Een gemeente-

feest dat na vele tientallen jaren voor het laatst officieel samen met de kerngemeente Hamburg werd gevierd. Want de kerngemeente Hamburg wordt aan het einde van het jaar helaas opgeheven. Maar we waren het erover eens dat we elkaar niet helemaal uit het oog wilden verliezen. En daarom maken enkele Hamburgers nu al deel uit van de WhatsApp-groep "Kerngemeente Balje". Het staat vast dat er volgend jaar in september weer een Buitendag zal zijn. Zeker wel ook met lieve mensen uit Hamburg.

Lieve kerngemeente Hamburg, wij willen jullie hier nu bedanken. Bedankt voor zoveel jaren van hartelijke samenwerking en wederzijdse waardering. Bedankt voor het samen bouwen aan het koninkrijk van God. En wees er zeker van: onze deuren staan altijd voor jullie open! Zowel in Balje als in Bevern.

**Volgende kerkdienst**

Onze volgende kerkdienst is op 14 december om 13.30 uur in Balje. Zoals ieder jaar is het een oecumenische dienst samen met de Duitse lutherse gemeente. Tijdens deze dienst vieren we ook het avondmaal. De dienst wordt geleid door Pastorin Sonja Sabora en Dustin Lindtner.

In memoriam Gerrit-Cornelis Faber

*06.01.1944 †28.07.2025

Op 28 juli is ons gemeentelid Gerrit-Cornelis Faber op 81-jarige leeftijd overleden. Wij wensen zijn familieleden kracht en troost bij God, waar wij Gerrit-Cornelis Faber nu liefdevol geborgen mogen weten.

Dustin Lindtner

KERN HAMBURG

 Horst Borkmann, Tel.: 040 55599582,
E-mail: hamburg@nederlandse-kerk.de

De laatste Kerkdienst in Hamburg die werd gevierd op zondag 19 oktober was een oecumenische Dienst met Avondmaal. Verantwoordelijk voor de liturgie van de dienst was Fia Witte, die ook de preek hield, samen met Arthur Groenewegen. De tekst van de lezing was ook de preektekst, en wel: Markus 2, 1-12. De genezing van een verlamde. Het belangrijkste in dit verhaal is niet alleen, dat de man genezen naar huis kon stappen, maar het vaste geloof in God van hem en zijn vier dragers. Enkel daardoor kon hij duidelijk hoorbaar van zonden worden bevrijd en opstappen. Voor zijn leven in de tijd toen was dat zeker heel belangrijk. Na de begroeting door Horst Borkmann hebben we gezamenlijk met Ingrid de Jong psalm 146 als collage gesproken.

Geloven in God kun je natuurlijk overal en in elke taal. Toch betekent het voor ons Nederlanders in Hamburg, dat het niet meer mogelijk is in een gemeenschap in onze moedertaal te beleven. Dat is zeker verlamdend en emotioneel na zo'n lange tijd van kerkelijk leven. Het werd, zeker ook nadat ds. Rens Dijkman-Kuhn de diensten niet meer hield, steeds moeilijker voor de kern. We hebben er alles voor gedaan, maar het werd duidelijk

dat voor veel Nederlanders de kerkdienst op zondag niet meer zo belangrijk is. Dat is heel jammer, maar we moeten het zo aanvaarden. Wij hebben nu de mogelijkheid om niet te blijven liggen, maar op te stappen en ons geloof te belijden met de mensen in de Gereformeerde kerk in Hamburg en met de Indonesische Gemeente Perki. Zij hebben duidelijke uitnodigingen uitgesproken.

Tijdens de dienst hebben we met Pastor Kuhn van onze gastgemeente het avondmaal gevierd. Aan het eind van de dienst heeft Horst Borkmann van de kernraad ons deel laten nemen aan de geschiedenis van de Nederlandse Kerk in Hamburg, die sinds 1976 deel uitmaakte van de Nederlandse Kerk in Duitsland. Al vele jaren daarvoor sinds 1960 was de Nederlandse gemeente actief rondom het "Zeemanstehuis". Maar ook daarvoor bestond er al Nederlands kerkelijk leven in Hamburg. Alles wat wij nu missen, dat is duidelijk, was vroeger mogelijk. Regelmatige kerkdiensten en gespreksgroepen, die niet alleen belangrijk waren voor het dagelijkse leven, maar waar ook geloofsvragen onder elkaar besproken werden.

Pastor Reiner Kuhn en Präses Henner Kuhtz van de Gereformeerde Kerk in Hamburg hebben ieder voor zich groetwoorden en uitnodigingen uitgesproken. Blij en gelukkig waren wij, dat de Indonesische Gemeente Perki zich weer verantwoordelijk voelde voor gezang tijdens de dienst.

Na de dienst hebben we nog lang met elkaar gesproken, gegeten en koffie gedronken. We waren blij, dat we elkaar tenminste op de tweede Advent weer zien. Dan vierten we gezamenlijk een oecumenische dienst. We zullen nog bekend maken of de dienst weer in de kerk aan de Palmaille gevierd word.

Fia Witte



KERN BERLIJN

 Voorzitter kernraad:
Susanne van den Brink
Tel.: 0 177 711 36 48
 E-mail: berlin@nederlandse-kerk.de

Kerkdienst, 3e zondag van de maand,
Casalis-Saal, Friedrichstadt-Kirche,
Gendarmenmarkt, 14.00 uur

21.12. 14.00 u, Jan Bart Alblas
18.01. 14.00 u, Jan Bart Alblas
15.02. 14.00 u, ds. Van Harten

Uit Berlijn

Na een enerverende tijd hebben we in Berlijn de draad weer opgepakt en hebben de kerkdiensten kunnen houden. Verschillende vaste gasten en oud-predikanten zorgen voor afwisseling en regelmaat.

Kerstzang op 17 december

In de tijd van de herfst begint de voorbereiding voor de kerstzang in december. Dit evenement bevestigt de verbondenheid van de Nederlandse Kerk in Berlijn met alle andere Nederlanders in de stad. Het ondersteunt de contacten met de ambassade en de Nederlandse School. Dat maakt de organisatie ondanks de drukte toch de moeite waard. Bij deze nodig ik iedereen van harte uit om zelf te komen en/of deze uitnodiging door te geven.



Pastoraat

Er zijn verschillende kernleden die door een lastige tijd gaan. Zonder op deze plek details of namen te noemen, wil ik laten weten dat ze niet alleen zijn. We zijn verbonden in gedachten, in gebed, en als het kan ook met daden.

Met vriendelijke groet,
Jan Bart Alblas



St.-Secundus-Kirche in Schwei

REGIO WEST

**Predikant**

Ds. Jan Adriaanse, Alt Lage 2,
49828 Lage (Dinkel)
Tel.: 0170 7161792
E-mail: adriaanse@nederlandse-kerk.de

De tijden zijn onrustig. Er is wereldwijd veel spanning en geweld. Wanneer ik dit schrijf zijn er ontwikkelingen in Gaza en zijn de gijzelaars vrijgelaten. We hopen en bidden dat dit het begin is van een werkelijk positieve ontwikkeling. Dat hopen we ook voor de andere conflicten in de wereld, in het bijzonder rond Oekraïne en Rusland. Ook al draait het in deze wereld nog steeds om macht en geweld, toch weten we als kerk dat het om iets anders zou moeten gaan dan om invloedssferen. We laten ons bemoedigen door het Bijbelse visioen van Gods toekomst van verzoening, van vrede en recht.

*Geef vrede, Heer, geef vrede,
de wereld wil slechts strijd.
Al wordt het recht beleden,
de sterkste wint het pleit.
Het onrecht heerst op aarde,
de leugen triomfeert,
onthuistert elke waarde,
o red ons, sterke Heer.*

Ds. Jan Adriaanse

KERN EMS-WESER / SCHWEI



Ina Morssink, Tel.: 0162 1955621
E-mail: schwei@nederlandse-kerk.de



Kerkdienst, St.-Secundus-Kirche,
Lindenstraße 20, Schwei

21.12. 11.00 uur, ds. Jan Adriaanse
15.02. 11.00 uur, ds. Jan Adriaanse

We kijken terug op een mooie buitendag bij Ina en Albert Morssink in Ovelgönne. Het is mooi om te zien dat er belangstelling was van alle leeftijden. Goede ontmoetingen, lekker eten en uiteraard was er alle gelegenheid om het bedrijf van Albert en Ina uitgebreid te bekijken.

Inmiddels is de zomer echt voorbij en is het najaar volop aangebroken. De afgelopen weken is er hard gewerkt om de maïs en de andere gewassen van het land te halen. We danken God voor het vele goede wat Hij geeft en weten ons afhankelijk van zijn zegen.

Voor de overzichtelijkheid geef ik alvast de planning van de diensten in 2026 door: 15 februari; 26 april; 28 juni; 30 augustus (buitendag); 1 november; 20 december.

Ds. Jan Adriaanse

KERN MÜNSTER



Marja Kretschmann-Weelink,
Tel.: 0251 9288717
E-mail: muenster@nederlandse-kerk.de



Kerkdienst, 2^e zondag v. d. maand,
Johannes-Kapelle, Bergstr. 36, Münster

14.12. 10.30 uur, ds. Jan Adriaanse
11.01. 10.30 uur, ds. Jan Adriaanse
08.02. 10.30 uur, ontmoeting in het
Volkeningheim
08.03. 10.30 uur, ds. Jan Adriaanse

We zijn gehecht aan onze plek in de historische St.-Johannes-Kapelle in de binnenstad van Münster. Meestal ben ik vroeg van te voren om de dingen voor de dienst klaar te zetten en vaak komen er mensen de kapel binnen en zijn nieuwsgierig naar wat er te doen is. Geregeld gebeurt het dat er dan extra kerkgangers de dienst van onze Nederlandse kerk bijwonen.

In de dienst in oktober vierden we het Avondmaal. Na de dienst spraken we met elkaar over de mogelijkheid om eventueel weer elke maand een kerkdienst te vieren in de kapel. Binnenkort zal dat thema opnieuw aan de orde komen.

We verheugen ons alvast op de dienst en de ontmoeting in december die in het teken zal staan van de geboorte van Jezus. Elena Polishchuk hoopt ons dan op het orgel te begeleiden en daarna is er een feestelijke ontmoeting in het Volkeningheim.

In memoriam

In Liebe und Dankbarkeit nehmen wir Abschied von unserer liebevollen Mutter, Schwiegermutter, Oma, Uroma, Schwester und Tante.

Op dinsdag 16 september overleed Doritha Gale (geb. Weers). Doritha bereikte de leeftijd van 87 jaar. We herinneren ons Doritha's hartelijkheid. Ook al was ze de laatste jaren moeilijk ter been en ging haar gezondheid achteruit, ze was heel graag bij ons in de diensten in de St.-Johannes-Kapelle. De laatste tijd had ze intensieve zorg nodig en kon ze niet meer naar de diensten komen.

Het afscheid heeft plaatsgevonden op donderdag 25 september in de Friedhofkapelle in Versmold. We leven mee met de rouwdragende familie en herinneren ons de woorden van de apostel Paulus: "Of we nu leven of sterven, wij zijn van de Heer".

Ds. Jan Adriaanse

KERN DE RUHR DUISBURG-RUHRORT

 Ds. Dirk Meijvogel,
Tel.: +31 631041389
E-mail: info@devarendegemeente.nl

 Iedere zondag, Evangelische Kirche,
Apostelstr. 58, Duisburg-Laar, 10.30 uur

- 07.12. 2e advent, Ds. D. Meijvogel
- 14.12. 3e advent, Ds. G.J. Krol
- 21.12. 4e advent, Dr. M. van Ittersum
- 24.12. kerstavond, Ds. D. Meijvogel
- 25.12. 1e kerstdag, Ds. D. Meijvogel
- 26.12. 2e kerstdag, Ds. D. Meijvogel
- 28.12. Ds. J. de Wit
- 04.01. Dr. H.A. Post
- 11.01. Ds. D. Meijvogel
- 18.01. Ds. D. Meijvogel
- 25.01. Ds. A.W.J. Theunisse
- 01.02. Prop. J. de Rooij
- 08.02. Ds. D. Meijvogel
- 15.02. Ds. G.H. Westra
- 22.02. Ds. D. Meijvogel



MANNHEIM

 Mannheim is geen kern van de Nederlandse Kerk in Duitsland, maar een plaats met kerkdiensten, bedoeld voor schippers en georganiseerd door de Varende Gemeente. Het spreekt echter vanzelf dat alle anderen eveneens van harte welkom zijn. Info: devarendegemeente.nl

 Iedere zondag, 11.00 uur, Hafenkirche,
Kirchenstraße 15, Mannheim

- 07.12. 2e advent, Ds. F.A. Slothouber
- 14.12. 3e advent, Ds. D. Meijvogel
- 21.12. geen dienst
- 24.12. geen dienst
- 25.12. geen dienst
- 26.12. geen dienst
- 28.12. geen dienst
- 04.01. geen dienst
- 11.01. Ds. W. de Jong
- 18.01. Ds. G.C. Flobbe
- 25.01. Ds. D. Meijvogel
- 01.02. Ds. A. van Duinen
- 08.02. Dr. H.A. Post
- 15.02. Ds. H. van der Ham
- 22.02. Ds. G.J. Mink

KERN DÜSSELDORF

 Betty Stomphorst, Tel.: 02131 4029631
E-mail: duesseldorf@nederlandse-kerk.de

 Kerkdienst, 3^e zondag van de maand,
Paul-Gerhardt-Haus, Heerdter Land-
straße 30, Düsseldorf

- 21.12. 10.30 uur, ontmoeting
- 18.01. 10.30 uur, ontmoeting
- 15.02. 10.30 uur, ontmoeting
- 15.03. 10.30 uur, ontmoeting

De vorige keer schreef ik over het tweetal predikanten dat uitgenodigd was om in augustus in het Paul-Gerhardt-Haus voor te gaan. Helaas hebben beide predikanten zich uit de procedure teruggetrokken. Dat is jammer, want we hadden gehoopt dat in het najaar duidelijkheid zou zijn over de 'opvolging' en dat het werk in en rond Düsseldorf overgenomen kon worden. Inmiddels hebben we contact gehad met een andere predikant die ook gereageerd had op de advertentie. Hij is gevraagd om in november voor te gaan en kennis te maken met de gemeente. Wanneer Schakel-Kontakt verschijnt, is deze ontmoeting geweest en we hopen dat er dan ook duidelijkheid zal zijn. In verband hiermee heb ik de data voor de ontmoetingen hier vermeld. We hopen natuurlijk dat deze kunnen worden ingevuld met een dienst met de nieuwe voorganger.

Ds. Jan Adriaanse



Paul-Gerhardt-Haus, Düsseldorf

REGIO ZUID

 **Predikant**
Ds. Klaas Touwen
Zwaluwlaan 16, 6713 BE Ede
Tel.: +31 6 429 569 12
E-mail: touwen@nederlandse-kerk.de
Kernenoverleg
Roel Balk (scriba)
E-mail: zuid@nederlandse-kerk.de

KERN KARLSRUHE

 Roel Balk,
E-mail: karlsruhe@nederlandse-kerk.de
Henny Kampe,
E-mail: hk.karlsruhe@nederlandse-kerk.de

Advents en Kerstviering

Op zaterdag 6 december houden we onze Advents/Kerstviering in de Musikzimmer van Wohnstift Rüppurr, Erlengweg 2. Aanvang 14.00 uur, met aansluitend koffie of thee in het restaurantje.

Gesprekskring

De gesprekskring wordt op maandagochtend gehouden. Om 10.00 uur, met de frequentie van eenmaal per maand, de kring vindt plaats afwisselend bij deelnemers thuis. In december slaan we over. Roel Balk informeert u graag. 12.01., 09.02.

KERN STUTTGART

 Johan Brouwer
E-mail: johannes@brouwerweb.de

Kerstviering

Er worden in de regio Stuttgart geen maandelijks kerkdiensten meer gehouden. De noodzaak is weggefallen: velen voelen zich thuis in hun eigen Ortsgemeinde om de hoek. Maar feit blijft dat God het liefst Nederlands spreekt. En wij juist met de feestdagen graag Nederlandse liederen zingen. Daarom hebben we verleden jaar beklonken ook dit jaar wel weer samen Kerst te vieren. Dat doen we op zondag 7 december om 10.30 uur in de Alte Kirche, Amstetter Straße 7, met aansluitend gelegenheid om elkaar te ontmoeten bij koffie en een lunch in de gemeentesaal van de Kreuzkirche, Amstetter Straße 25 Hedelfingen.

KERN MÜNCHEN

 Natasja van den Engel
E-mail: muenchen@nederlandse-kerk.de

Advents en Kerstviering

Op woensdagavond 10 december houden we onze Advents/Kerstviering in de Reformierte Kirche aan de Reisingerstraße. We beginnen om 18.30 uur met een maaltijd en houden aansluitend om 19.30 de viering.

 Kerkdienst als regel op de tweede zondag van de maand, 11.30 uur, als regel in de Ev. Reformierte Kirche, Reisingerstr. 11 In december is er alleen bovengenoemde Kerstviering

- 11.01. ds. Klaas Touwen
- 08.02. ds. Klaas Touwen

Gesprekskring

bij Lous Schimmelpenninck op zaterdagavond 18.00 uur niet in december, 10.01., 07.02.

PUZZELS, RAADSELS, WEETJES EN KLEURPLATEN ROND ADVENT, KERSTMIS EN DRIEKONINGEN



Raadsel

Ik kwam uit Nazareth, reed op een ezel. Geen herberg had plaats, dus sloiep ik in een stal. Wie ben ik?

Nadenken over advent

Met advent steken we iedere week een nieuwe kaars aan. Schrijf bij elke kaars een woord dat bij advent hoort.

1.
2.
3.
4.



Woordzoeker Driekoningen

Kun je alle woorden hieronder vinden in het letterveld? De woorden kunnen van links naar rechts of omgekeerd staan, of schuin, of zelfs een bocht maken. Sommige letters zijn deel van verschillende woorden. En welke woorden kun je vormen van de letters die overblijven? (tip: op deze dag vieren wij het Driekoningenfeest)

G	★	I	N	D	W	I	Z	M
N	O	K	★	J	I	J	E	E
I	S	U	J	E	E	Z	★	H
N	S	E	D	O	R	E	H	E
G	U	A	R	★	O	N	★	L
★	Z	N	O	U	O	★	A	H
★	E	S	O	★	K	★	R	T
I	J	T	M	I	R	R	E	E
★	L	A	★	S	T	E	★	B

ster · wijzen · goud · wierook · mirre · kindje · Bethlehem
koning · Jezus · Herodes · droom · stal

Bijbelweetje: wat de naam Bethlehem betekent

Bethlehem betekent huis van brood. Dat is best mooi, want Jezus werd daar geboren – en later noemde Hij zichzelf het brood van het leven. Brood is iets wat mensen voedt en sterk maakt, en zo wil Jezus ook goedheid en liefde brengen aan mensen.

Raadsel

We volgden een ster, we kwamen van ver.
We brachten geschenken, vol eer en geur.
Wie zijn wij?

Antwoorden raadsels: 1. Maria, 2. De drie wijzen
Oplossing woordzoeker: zes januari